

« voluerit naturale desiderium et non potius silentio illud premere, quod, ut satis erat notum iis qui aderant, ita declaratum, non commiserationem, sed gaudium erat eis excitaturum? Respondeo: non tam eorum causa, qui præsentes aderant, quam eorum qui creditur erant in ipsum, « Dominum declarasse naturæ suæ desiderium. Licet enim possent ii qui præsentes aderant, observare una ex parte Domini inter cruciatu mansuetudinem, patientiam et constantiam, ad miraculum usque omnis turbationis expertem; alia tamen ex parte suppetebant ipsis ad oculum argumenta uaturæ laborantis quæ, cum iis qui creditur erant, non essent apparitura, periculum erat, ne hi, dum præteritam Domini jam redivivit et ad Patris dexteram, gloria et honore coronati, passione essent audituri, vel lecturi, cederent patientiam, constantiamque illam, portentosam, non humanam fuisse, sed in fictio corpusementitam; aut certe existimarent, Dominum non vel saltem leviter sensisse crucem: cruciatu ab ipso toleratos, fuisse aut nullulos, aut interiori animi gaudio, solatioque. quod a sua Divinitate acceperit, ita mitigatos, ut non admodum acerbi ipsi fuerint, nisi inteligerent, eum fusis precibus Deo ipsi exposuisse et palam omnibus declarase, quam gravis et acerba crux ipsi fuerit.

4. — Lanspergius in homilia quadam ad nostram eruditioem ita scribit¹: « Verba hæc Deitatis non sunt, quia divinitas non est passa, sed humanitas: nec etiam intelligi debent, quasi divinitas ab humanitate separata sit, sed ita humanitatem dereliquerit, ut sensualitas nullum consolationem, nihil refrigerii, nihil sustentationis suscepit, sed in sua derelicta sit infirmitate pati, quæcumque erant patienda. » Verissima etenim est illa a Spiritu Sancto per os Psalmistæ, quoad humanam Redemptionem facta declaratio, scilicet quod copiosa apud eum sit Redemptio. Cum enim natura divina humanitatem assumpsit, ipsumque Christi corpus ab anima beata informatum fuerit, hæc ambo utique humanitatis debilitatem suffulcire et corroborare potuissent; si nimur anima beata in portionem inferiorem gloriosas transfundisset dotes et quidem ad minus impassibilitatem; vel etiam natura divina, per coelestium consolationum afflentiam, dolorum ipsius temperasset amaritudinem et acerbitudinem; verumtamen, ut copiosor nostra esse redemptio, ipseque magis mereretur, intra hujus nostræ fragilis naturæ angustias derelictus cruciari et pati voluit. Unde Lanspergius ait: « Dicit se derelictum, quo pœnae sue ostenderet magnitudinem. » Et B. Laurentius Justinianus hac de re ita scribit²: « Minime arbitrandum est, ipsum a Deo

¹ LANSPERG., 40. — ² B. LAUR. JUSTIN., de Triumph. Christi agone.

totaliter fuisse derelictum, quem in unilate sum pserat personali, sed in puris naturalibus sensibilem partem dereliquit; fluenta enim æternæ voluptatis continuit, ne impetu, quo solebant, emanarent in Christum: quamobrem toto super se humanæ infirmatatis incumbentis onere, atque divinæ æquitatis in se suscepto flagello, ad Patrem vocis suæ dirigendo clamorem inquit: « Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Porro quis hujus derelictionis sit sensus litteralis, Lucas Brugensis in hæc verba declarat³. « Deseruisti me inter manus inimicorum, nec liberans me ex his tormentis, nec consolans me, aut dolores et mœrores, influxus tui dulcedine mitigans. Affirmat se derelictum a Domino suo, non quod existimat, aut metuat Deum sibi offendit vel Dei gratia se excidisse. » Et paulo post ulterius progrediens, subdit: « Solet Deus sanctos suos in tribulatione constitutos, si non mox liberare ab iis, qui bus affliguntur malis, certe interiori solatio ita levare ut exteriora mala levius ferant: unde (Ps. xxxv, 9): Secundum multitudinem dolorum meorum, consolationes tuæ lœtificaverunt animam meam: atqui Christo homini in cœne nec tantillum solatii persmisit Deus fluere, vel a Divinitate, vel a superiori ratione humana, in inferiores animi vires nedum in corpus; sed totum ipsum et animam et corpus exposuit tormentis crucis, mortisque ad tempus tolerandis. Idecirco igitur se derelictum ait, nam is modus loquendi hominum est, nec tantum vulgi, sed etiam sanctæ Scripturæ consuetudine probatus, ut se derelictos a Deo dicant, si non adjuventur a Deo, ita ut liberentur a calamitatibus suis, postquam Deum id oraverint. » Et ideo Christum a Patre derelictum esse, idem est, quod Patrem ei in passione ejus suam subtraxisse assistantiam et protectionem, per quam dolores et acerbitudinem passionis suæ, tam interioris, quam exterioris, mitigate potuisset. Unde Hugo de S. Victore, ait⁴: « Non autem reliquit, quia præsentiam abstulit; protectionem quidem subtraxit, sed non separavit unionem. » Id quod sequenti similitudine apte explicari posse videtur. Ponamus enim hunc casum; quod ego tuque simul invicem ambulemus: dum vero ego te, tanquam amicus, sequor, supervenit inimicus, meque graviter sauciatur: tu vero, licet me vulnerari videoas, te tamen nequidquam moves, quasi non curans quod ab inimico vulnerer; in hoc igitur casu merito de te conqueriri possum quod me dereliquer, tametsi satis videam te mihi præsentem et nequaquam a me separatum esse: *juxta es loco, sed longe es auxilio*. Eodem modo circa hoc Redemptoris lamentum discurrere licet: tametsi enim natura divina humanitati inseparabiliter conjuncta fuerit; attamen ubi huic patienti-

¹ LUC. BRUG., ib. — ² HUGO DE S. VICTORE, de Sacris Patribus.

dum, moriendum et pro nostra Redemptione merendum erat, illa aliud ei non subministravit auxilium, quam ut illam eo fine corroboraret, ne cito deficeret; sed ad longiores, vehementiores, acerbioresque cruciatus sustinendos vigorosiorum efficeret: ceterum vero omnem consolationem interiorem tempore passionis eidem subtraxit. Unde venerabilis Blosius hoc ipsum considerans, in hosce devotionis affectus prorupit¹: « Ave dulcis Jesu, laus tibi et honor et gloria, Christe, qui vulneribus hiantibus et capite spinis obsito, in cruce miserabiliter pendens, omni solatio te deseritum esse professus es: præsta, ut in omnibus adversitatibus, tentationibus, atque derelictionibus, plena fide ad te Patrem piissimum semper confugiam et de me penitus diffidens, in te solo sperem, tibique me totum resignem et credam. » Dionysius super Matthæum derelictionem hanc ita exponit²: Dicit autem se Christus a Deo derelictum, non quod privatus esset gratia, vel gloria, sed quia tam graviter patiebatur, ac si peccator et a Deo contemptus fuisset: et quoniam voluntati impiorum expositus erat et quia nulla siebat pro tunc redundantia consolationis et alleviationis, a superiori parte animæ in partem ejus inferiori. » Hæc porro derelictio in psalmo LXXXVIII his verbis praedita fuit: *Factus sum sicut homo sine adjutorio*. Cum enim alii, qui innocenter patiuntur, in tormentis suis magna ex eo fruantur consolatione, quod scilicet ab omni sint culpa exempti; hoc tamen solatum in Christo, quantumvis innocentissimo, locum non habebat, eo quod omnia peccata nostra in cruce expianda adeo sibi vendicarat, ac si ipsius propria fuissent: ac proinde observandum, quod in psalmo xxi, quem in cruce pendens recitavit dixerit: *Deus, Deus meus respice in me, quare me dereliquisti? longe a salute mea verba delictorum meorum. Deus meus clamabo per diem et non exaudiens: tametsi enim a suis, non tamen a nostris peccatis exemptus erat*.

5. — In Levitico (cap. xvi) ritus circa duos hircos observandus et a Deo prescriptus fuisse recentur: hanc autem ceremoniam S. Cyrillus Alexandrinus præsenti nostro proposito his verbis adaptat³: « Describatur per utrumque unus Christus et moriens pro nobis secundum carnem et morte superior demonstrabatur secundum divinitatis naturam. » Hæc autem, utpote impossibilis, præfigurabatur per hircum emissarium, qui liber in solitudinem dimittebatur: hircus vero immolandus naturam significabat humanam, quæ patiendi necessitatibus manebat et sine ullo a divina natura manante solatio, pro peccatis sacrificabatur. Theodoretus quoque super Leviticum scribens, inquit⁴:

¹ BLOS., Sacell. animæ, end. 11. — ² DION. CART., in Matt. — ³ S. CYRILL. ALEX., l. XIX cont. Julianum. — ⁴ THEOD., q. 22 in Levit.

« Cum per unum hircum adumbrari commode non possit, tam mortalitas, quam immortalitas Christi Domini (nam hircus mortal is est solum) necessario duo adducti sunt, ut ille, qui mactatur, carnis passibilem præfiguret, qui vero solvebat, divinitatis indicaret naturam impassibilem. »

6. — In eodem Levitico libro Deus, quoad sua sacrificia sibi offerenda, hanc statuit legem¹: *Nec quidquam mellis adolebitur in sacrificio Domini*. Porro mel, quod suavitatem et gratum saporem continent, figura est consolationum et dulcedinum spiritualium: ac proinde cum Filius Dei æterno Patri suo in altari crucis in perfectissimum offrendus esset holocaustum, quid mirum est, si hoc sacrificium ne vel unica mellis stilla, id est solatio, vel gaudio, fuerit respersum? De sanctis martyribus ita canit Ecclesia: « Traduntur igni Martyres et bestiarum dentibus: armata sævit unguis tortoris insani manus: nudata pendent viscera, sanguis sacratus funditur: sed permanent immobiles vita perennis gratia. » In eorumdem honorem pariter Ecclesia ita canit: « Non murmur resonat non querimonia, sed corde tacito mens bene conscientia conservat patientiam. » Atvero cum Christus caput sit martyrum, debueritque futuris sæculis omnibus martyribus esse patiendi exemplar, cur æternus Pater Filium suum in acerbissimis cruciatus suis hinc in modum lamentari permisit? Respondetur, hanc Christum inter et martyres intercedere diversitatem; quod scilicet hi libere Deo dicere poterat: *Qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: unde quod in tormentis manserint immobiles, mirum non est, quia ad hoc vitæ perennis gratia illos confortabat: Redemptor autem noster, qui omnia peccata nostra, quæ in inferno per totam æternitatem luenda erant, in se assumpsit, sine ulla consolatione inferni doloribus circumdatus erat: Circumdederunt me dolores mortis et pericula inferni invenerunt me*. Præterea non erat ei opus, ut gloriam sibi acquireret, quia jam de facto anima ejus æterna fruebatur beatitudine, ac proinde nihil erat, quod aliquam ei consolationem adferre posset, sed omnia ejus adaugebant tormenta.

DISCURSUS XII.

ALIA INSINUANTUR MYSTERIA, OB QUÆ CHRISTUS SECERELICTUM ESSE, QUERULA EST VOCE PROTESTATUS.

IDEA SERMONIS. — 1. Discutitur ulterius quare Christus conqueratur se derelictum a Deo in suis cruciatus. — 2. Christus ab omnibus suis in passione derelictus fuit. — 3. Christus illis verbis ostendit naturale desiderium diutius vivendi. Christus in hac querela

¹ LEVIT., II, 11.

derelictionis, tanquam caput, agit causam corporis sui omnium nimirum fidelium. — 5. Loquitur Christus in illis verbis, ut homo ostendens fragilitatem corporis. Deus hominem non derelinquit nisi prius ab illo derelinquatur.

Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Matth., xxvii, 47.

1. — Propheta Regius protestatur, inquiens¹: *Junior fui etenim senui et non vidi justum derelictum.* Et vero si hoc Davidicum effatum, de divina providentia pronunciatum, in servis Dei vere adimpleatur, quod scilicet nunquam derelinquantur: quia magis in Christo verificandum erat, qui per Antoniam justus appellatur? *Hoc est nomen, quod vocabunt eum,* inquit Jeremias²: *Dominus justus noster;* sed nec minus perspicuis verbis Prophetæ Evangelie illum justum esse insinuat, dum ait³: *Justus perit et non est qui recognitet in corde.* Similiter in decursu passionis suæ et ab eo qui illum tradidit et ab illo qui mortis illum condemnavit, justi nomine honoratus fuit: Judas enim se accusavit, dicens: *Peccavi, tradens sanguinem justum;* et uxor Pilati maritum suum monuit, dicens: *Nihil tibi et justo illi;* Pilatus post promulgatam adversus Christum sententiam protestatus est, dicens⁴: *Innocens ego sum a sanguine justi hujus;* et tamen eumdem hunc, ut ab omnibus audiatur, alta voce audimus clamantem: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Numquid ipse idemmet erat filius, qui paulo ante protestatus fuerat, dicendo⁵: *Qui me misit, tecum est et non reliquit me?* « Mirum certe videri poterat, » inquit Lucas Brugensis⁶: « Deum, qui non solet derelinquere sperantes in se, imo vero praesto adesse invocantibus, et humana spe, consolationeque constitutis, hunc hominem peculiariter suum, invocantem, confidentem, innocentem, sanctum, adeoque personæ suæ unitum, in extremis malis, angustiisque præter proprium meritum versantem, deserere et atrocissimis tormentis confici sinere. » Taulerus quoque hanc derelictionem obstupescens, inquit⁷: « Et qua paternum hoc ferre potuit cor tuum, o benignissime Pater, ut dilectissimum Filium tuum, coæqualem tibi Deum tam inhumannis videres obrui cruciatis, ut et hostibus suis esset aspectu miserabilis? Oppressis et afflictis omnibus subvenis, opem illis ferens, etiam pro suis dum patientur sceleribus et quare dilecto non adfuisti Filio tuo? » Æternus Pater bina vice, semel scilicet in monte Thabor et deinde super Jordanem, eidem acclamaverat, dicens: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui:* Quia igitur ratione nunc eum, qui dilectus ipsius est

¹ Ps. xxxvi, 25. — ² JER., xxiii, 6. — ³ ISA., lvii, 4. — ⁴ MATTH., xxvii, 24. — ⁵ JOANN., viii, 29. — ⁶ LUC. BRUG., in Matt. — ⁷ TAUL., de Vit. et Pass. Christi.

Filius et in quo tantopere sibi complacuit, totaliter derelinquit. « Cur in tanti non es solatus eum ant gustis⁸ subdit idem auctor? « Cur eum, o Pater piissime, dereliquisti? » Redemptor noster in psalmo xxi (in quo de ejus passione agitur, hæcque a Patre facta derelictio memoratur) Patrem suum his verbis affatur⁹: *In te speraverunt Patres nostri, speraverunt et liberasti eos: ad te clamaverunt et salvi facti sunt, in te speraverunt et non sunt confusi, ego autem sum vermis et non homo, opprobrium hominum et abjectio plebis.* Et quidem neque ipsi vermes totaliter derelinquentur, ant negliguntur, maxime illi qui serica fila texunt: sed habentur in pretio: sicut et alii, qui saepe serviant velut esca ad aves illaqueandas, vel ad capiendos pisces: Christus autem licet vermis ille fuerit, per quem in mari passionis suæ, ad hamum crucis suspensum, Leviathan captus remansit, adeo ab omnibus contemptus fuit, ut ipsem subdat¹⁰: *Omnes videntes me deriserunt me, locuti sunt labiis et moverunt caput:* et ut apud Matthæum legitur¹¹, *moveentes capita sua, prætereunte blasphemabant eum.* In populo illo Hebreorum cui per longum tempus summa contulerat beneficia, quique ante quinque dies eidem, tanquam promiso Messiae, acclamaverat, nullus prorsus fuit, qui ad eum a tot calumniis defendendum, os suum aperiret, solo excepto bono latrone, qui quoad potuit, illum defendit, dicendo: *Quid enim mali fecit?* S. Paschasius ait¹²: « Derelictus est non per se, qui semper unus erat cum Patre, sed pro omnibus nobis, ut talia et tanta sustineat Deus et homo Christus, ut usque ad mortem veniret et mortem crucis, quæ inter homines turpissima videbatur: non enim derelictus est, ut non esset Deus cum Deo et in Deum, sed derelictus est venire usque ad crucem, usque ad flagella, et sputa, usque ad spineam coronam. » In hisce igitur angustiis ab æterno Patre se derelictum esse lamentatur.

2. — S. Vincentius Ferrerius inquit¹³: « Me dimittunt amici, apostoli et discipuli: et si quæsisisset aliquis ab eo: O Domine, ubi sunt cœci, quos illuminasti? Ubi infirmi, quos curasti? Ubi dæmoniaci, ubi leprosi, quos mundasti? Ubi mortui, quos resuscitasti? Ubi Apostoli, quos honorasti? respondisset: *Omnes dereliquerunt me.* » Verumtamen de his minime lamentatus fuit, quia quod Apostolus attinet, his jam in horto Gethsemani prospexerat, ne turbæ armatae illis nocerent, sed liberos abire permetterent: Nicodemus et cum illo forsitan alii, se odium Judæorum sibi forsitan conciliaturos esse metuebant; siquidem hi decreverant¹⁴, ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret. At vero cum

⁸ Ps. xxi, 5. — ⁹ Ps. xxi, 8. — ¹⁰ MATT., xxvii, 40. — ¹¹ S. PASCH., in Matth. — ¹² S. VINC. FERR., in Parasc. — ¹³ JOAN., ix, 22.

Pater æternus¹: *Qui respicit terram et facit eam tremere, adversus crucifixores divinæ iræ suæ fulmina e cælo evibrare potuerit, cur modo in tanta necessitate constitutum Filium suum dereliquit?* Merito sanctissima Virgo Deipara Patrem æternum his apud Taulerum verbis alloqui potuisse²: « Ergone et tum eum deseruisti, quem discipuli reliquerunt? quæ illius in te culpa, ut sic eum suis traderes hostibus? An quia potens es Dominus, nec ullius egens, idcirco nulla te afflitti tangit miseratio? Quia spiritus es, ideo insensibilis es? Quia in cælo habitas, non te movet quid agatur in terris? An denique quia in gloria es, non aspis, non attendis contemptum, injuriam, contumelias, afflictionem et postremo mortem perhorrendam unigeniti Filii tui? » Origenes faciens comparationem gloriæ illius, quam habuit apud Patrem ad confusionem, quam contemnens sustinuit crucem, inquit³: « Si enim ille erat sicut sol in conspectu Dei et sicut luna perfecta in æternum, et erat testis ejus fidelis in cælo, postea autem pro quibus dicit: *Quare me dereliquisti?* et superaddit, dicens: *Tu uotem repulisti et pro nihilo deduxisti et distulisti Christum tuum: evertisti testamentum servi tui, profanasti in terra sancti tatem ejus.* » Porro quod in Jordane et monte Thabor, apertis cælis divinam Christi filiationem toti mundo testificatam fecerit, hoc quidem eximia erga tantum filium dilectionis signum fuit: longe autem major urgebat necessitas, ut nunc coram Judæis et gentilibus, in persona militum et ministrorum Pilati representatis, eum filium suum esse testaretur, quia nunc eum tanquam Dei Filium deridebant, dicentes: *Si Filius Dei est, descendat de cruce:* et tamen non solum hoc de ipso non edidit testimonium, verum etiam, ut idem dilectus ejus Filius alta voce se ab illo derelictum esse clamaret, permisit. Idem Origenes ait⁴: « Videntes eum, qui in forma Dei fuerat constitutus, ab hujusmodi magnitudine descendente et semetipsum existentiam, per hoc quod formam Dei suscepit; et videntes in his voluntatem ejus, qui ad hæc talia eum misit, intelligimus, quoniam quantum ad illa, in quibus fuerat forma Dei invisibilis et imago secundum Patrem, derelictus a Patre est, quando suscepit formam servi et derelictus pro hominibus; ut talia et tanta susiperet et usque ad mortem veniret et mortem crucis, quæ inter homines turpissima esse videtur. »

3. — *Ut quid dereliquisti me?* Valde mirandum est, quod qui in tot acerbissimorum flagellorum ictibus, in spineæ corone impositione, in manuum pedumque crucifixione, nec non in tot aliis intollerabilibus doloribus os suum non aperuit ad lamentandum, nunc vocem suam elevans per clamores

¹ PS. ciii, 32. — ² TAUL., c. 45 de Vit. et Pass. — ³ ORIG., tr. 35 in Matt. — ⁴ ID., ib.

et ejulatus, se a Patre suo derelictum esse lamentetur. Lucas Brugensis in Matthæum ita scribit¹: « Sic affirmat se derelictum, ut non, aut desperet de salute, aut impatiutia, vel tædio victus Deo obmurmure; sed solummodo conqueratur, affectionem exprimens voluntatis naturalis, seu inferiorum animi virium, quibus ut grave erat hæc pati, ita gratum fuisset ab his liberari. » Citalque Victorem Antiochenum, in Marcum ita sribentem²: « Ostendit per hæc quæ se omnes cum natura nostras miserias et languores in se transtulisse. » Adducit pariter auctoritatem Theophylacti, dicentis³: « Ostendit se hominem verum et non juxta apparentiam: siquidem homo cum vitæ sit cupidus, naturalem habet vivendi appetitum; sicut enim in moestitudine fuit ante crucem, ostendens timorem nostræ naturæ congruentem, sic et nunc inquit: *Ut quid dereliquisti me?* insinuans naturalem vivendi cupiditatem. »

4. — Arnoldus Carnotensis tamen huic se opinioni minime subscribit, sed potius existimat, Redemptorem nostrum, ad hoc ut tanto asperius pateretur, certo quodam modo fecisse, ut natura divina quasi ab illo non nihil elongaretur, ne se humanitati proximus insinuans, vigorem subministret. En verba Carnotensis⁴: « Agit caput causam corporis sui et pro infirmis suis sollicitus medicus in tantum compatitur, ut etiam ex parte se infirmari non dedignet et ut amplius dicam, fit peccatum, qui abradebat peccatum. In qua parte patitur, derelinquit, quia naturæ impascibili in nullo congruit injuriari vel pati: absentat se passioni divinitas; hoc solius carnis est: in hoc solo se deserit Filius innuit. » Cum enim Divinitas impassibilis sit, totum patiendi pondus delicatissimæ Christi humanitati incumbebat. S. Joannes Damascenus ait⁵: « Deitas impassibilis cum sit, minime cum corpore patiebatur: Deum quidem carne passum, aut Deum per carnem passum, non item. Quemadmodum enim si sole arbori illucescente, securis arborem incidit, sol tamen intactus, atque ab omni injurya incolumis manet: eodem modo, ac multo etiam magis impassibilis Verbi divinitas carni personaliter unita, patiente carne, incolumis mansit. » Pro indubitate tamen veritate tenendum est, quod nisi natura divina humanæ naturæ fragilitatem in Christo fortificasset, hæc tam penosæ passionis crudelitati minime resistere potuisset; quia vero tunc, scilicet, quando jamjam erat expiraturus, Divinitas in corporis illius debilitatem influere desiit, Redemptor noster amorosam illam querelam ad Patrem transmisit: *Quare me dereliquisti?* quasi sitibundus pro-

¹ LUC. BRUG., in Mott. — ² VICT. ANT., in Marc. — ³ THEOPH., in Matt. — ⁴ ARNOLD. CARN., de septem verbis. — ⁵ S. JOAN. DAMASC., l. II—Orth. fidei.

lixioris passionis (quemadmodum in verbo immediate post prolatu, scilicet, *sitio*, clare demonstravit) lamentaretur, quod ad ulteriora tormenta sustinenda vires deficerent. Audiamus Bedam in hac scribentem¹: « Christus ex vi tormentorum suam « mortem accelerari videns et volens diutius pro « nobis ferre tormenta, hanc amore refertam que « rimoniā Patri proposuit, dicens: Pater, cur « tam cito me mori disposuisti? cur non moras « protrahis, ut magis magisque pro hominum sa- « lute adhuc crucier? »

5. — *Ut quid dereliquisti me?* Idem Beda super Marcum scribens, aliam tradit expositionem, dum ait: « Ostendebat corporis fragilitatem: ut homo « loquitur, meos circumferens motus, quod in « periculis positi, a Deo nos deserit putamus; » quamvis id malè à nobis fiat, nam ut Simon de Cassia ait²: « Quis tenellæ conditionis et carnis immur- « muret cum affligitur, cum Christus de Spiritus « Sancto conceptus, derelictus in cruce configitur? « quietem menti, silentium ori apposuit omnibus, « quomodolibet patientibus, dum exclamavit: « Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? » Idipsum quoque paulo ante Christi innocentis, et Filii Dei, sine ulla consolatione patientis, persuaserat exemplo, dicens: « Derelictus ipse innocens, cau- « sam agens in cruce salutis nostræ, ne nos peccato- « res, et miseri turbaremur, aut miraremur, si « aliquando pro spe supernorum, in agonibus Mar- « tyres audiverimus derelictos, aut si quispiam per- « secutoribus exactus pro Christo proposita spe « relinquatur ad tempus: Quoniam hoc habet ordo « divinæ justitiae in veris fidelibus; ut derelicto « corpore, roboretur spiritus interior. » Ab hac porro Salvatoris querela redarguntur, qui existimant, quod Deus animam in ariditate interiori positam derelinquit; siquidem Filius Dei licet adeo dignus esset, *ut peccatum non fecerit, nec inventus fuerit dolus in ore ejus*: licet sit *Unigenitus qui est in sinu Patris et splendor paternæ gloriae*; nihilominus lamentatur, inquiens: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Unde Salmeron quoad hoc sequentem statuit conclusionem, scilicet, quod Deus creaturam rationalem nunquam derelinquit, gratiam suam ei subtrahendo, eamque consignando in appetitu suorum potestatem et dominium, nisi creatura prius Creatori suo dorsum vertat; « si enim dereli- « queritis eum, Deus derelinquet vos. » Potest quoque in alio sensu dici, quod Deus nos derelinquit, ita tamen ut suam nobis non subtrahat gratiam, sed non subministrando nobis speciale ali- quod auxilium, in imminentis tentationis periculo opportunum, ad quod ministrandum non tenetur; hoc modo regius psaltes se a Deo derelictum fuisse conquerebatur, dum aiebat³: *Ut quid Deus dereli-*

quisti me in finem, iratus est furor tuus? et alibi se in periculo constitutum videns conquerebat⁴: *Ut quid Deus recessisti longe, despicias in opportunitatis, in tribulatione?* Etenim sæpe numero contin- git quod homo auxilia et gratias, alias sibi a Deo concessas, parvi aestimarit, vel nullum ex eis fructum hauserit, aut vero illis abusus fuerit, vel denique pro illis se nequaquam gratum exhibuerit: ac proinde talibus in casibus dignus non est, qui alia similia specialia auxilia recipiat, tametsi ei gratia sufficiens nunquam desit: de quo proinde homine dici potest⁵: *Deus dereliquit eum, persecutini et comprehendit eum, quia non est qui eripiat.* Estque hic scopolus quidam, in quem fragile animæ nostræ lignum impingens, frequens patitur naufragium; quantumvis in potestate nostra anchoram habeamus, per quam nos ab omni periculo subtrahere possimus; illam videlicet, quam concilium Tridentinum sequentibus indicat verbis⁶: « Nun- « quam Deus deserit hominem, nisi prius ab ho- « mine deseratur. » Habemus pariter omnes banc prærogativam, quod nullus nos ex manibus Dei eripere possit, nisi noster accedat consensus; ac proinde S. ille monachus qui semper et ubique hilaris erat et latus, hujus suæ hilaritatis hanc assignabat rationem: « Christum a me tollere nemo « potest. » Forsitan etiam Christus in cruce voce peccatoris, utpote cuius formam induerat exprimere voluit infelicem animæ a Deo derelictæ conditio- nem et statum, utpote de quasi magnus Basilius ita scribit⁷: « Dei abalienatio, ac aversio inter « eas omnes poenas, quæ in gehenna expectantur, « longe intolerabilior ac gravior ei est qui plect- « titur. »

DISCURSUS XIII.

ALLE INSINUANTUR RATIONES ET MYSTERIA, OB
QUE CHRISTUS SE DERELICTUM FUSSER CONQUES-
TUS FUIT.

IDEA SERMONIS. — 1. Querela illa Christi procedebat a nostra humana fragilitate. — 2. Adducuntur pie rationes derelictionis Christi. — 3. Examinatur ratio quare Christus tam tarde, nimurum cum jam tribus horis in cruce pependisset hoc lamentum ediderit. Quare Christus conquestus fuerit de Patre et non de crucifixibus. — 4. Adducitur et refellitur objectio Arianorum de Christi lamentatione. — 5. Aliud mysterium alti istius clamoris. — 6. Quare Christus conquestus fuerit per modum interrogatio- nis. Christus sua lamentatione ostendit nullam sibi inhaesisse mortis causam sibi propriam. Aliqui volunt Christum conquestum de derelictione Judeorum. Christus conqueritur de exiguo fructu suæ passionis.

¹ BEDA, in Matt. — ² SIM. DE CASS., lib. III. — ³ Ps. LXXXIII, 1.

⁴ Ps. x, 1. — ⁵ Ps. LXX, 11. — ⁶ Conc. Trid., sess. 6, n. 11. — ⁷ S. BASIL., or. 83 de fut. Jud.

Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Matth., xxvii, 47.

1. — Hæc voces non erant voces a natura divina, vel Filio Dei, sed a nostra humana fragilitate pro- ficeentes, prout S. Leo Magnus bene observavit, dum ait¹: « Cum in Christo, Dei et hominis una « persona sit, nec ab eo potuerit relinqui, a quo « non poterat separari, pro nobis trepidis, et in- « firmis interrogat, cur caro pati metuens exau- « dita non fuerit. Instante enim Passione, ad sa- « nandum, et corrigendum nostræ fragilitatis me- « tum dixerat: *Pater, si est possibile, transeat calix « iste a me; verum tamen, non sicut ego volo, sed « sicut tu;* et iterum: *Pater, si non potest hic calix « transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tuas.* Qui « ergo trepidatione carnis evicta, jam ad paternum « transierat voluntatem, et toto mortis terrore cal- « cato; opus suæ constitutionis implebat, cur in « ipso tante victoriæ exaltatus triumpho, causam « et rationem, qua sit relictus, id est, non exaudi- « tus, inquirit, nisi ut ostendat, alium esse illum « affectum, quem ad humanæ formidinis excusa- « tionem recepit, alium illum, quem ex æterno « placito Patris pro mundi reconciliatione præele- « git? Unde ista vox non exauditi, magni est expo- « sitio sacramenti, quod nihil humano generi con- « ferret Redemptoris potestas, si quod petebat, « nostra obtineret infirmitas. » Auctor quidam comtemplativus id ipsum sequenti explicat similitudine: « Sicut pater non audit filium male affec- « tum, quia a chirurgis scinditur, et uritur, cla- « mantem et opem ejus invocantem, quia novit « hanc illi medelam esse: sic Deus Pater non audi- « vit, etc. » S. Bernardus similiter in voce Christi nostram agnoscit fragilitatem, inquiens²: « Tanta « unitate spiritus et charitatis nobis conjunctus « est, ut etiam personæ nostræ infirmitates in se « tam manifestis verbis transfigurare dignatus sit « qui adhuc etiam apud Patrem ostensione vulne- « rum suorum interpellat pro nobis, orans, ne « derelinquatur in inferioribus membris suis, qui « in se capite nequaquam potuit derelinqui. » Inter alias rationes, ob quas Pater Filium suum sine ulla consolatione in dolorum suorum angustiis derelinquit, una hæc est, quam Simon de Cassia his verbis assignat³: « Ideo Christus est derelictus « in peccatis, ne nos derelinquamur in peccatis: ut « ipsius derelictio sit nostrorum liberatio peccatorum « Ideo derelictus in peccatis suis, ne nos derelinque- « remur, cum compateremur in nostris. Tempora- « lis ista derelictio Christi, suos fideles exemit ab « æternitate peccatorum. » Considerabilis valde est pariter sequens S. Bernardi doctrina, dicentis⁴: « Quod autem hæc verba loqueretur ex persona

¹ S. LEO, s. 46 de Pass. — ² S. BERN., c. 12 de Pass.

— ³ SIM. DE CASS., l. XIII. — ⁴ S. BERN., ib.

« hominis assumpti, qui cum ipso Dei Filio una « persona fuit, patet per hoc, quod ait: *Deus « meus; quod utique non dicere ipse, qui unus « est Deus cum Patre; nisi hominem assumpsisset. « Quid est autem hoc, quod ait: Ut quid dereliquisti « me? Numquid Pater unicum suum Filium poterat « derelinquere? Absit, sed pro toto corpore suo, « id est, pro se, et pro tota Ecclesia loquitur ista. « Caput enim nostrum Dominus Jesus volens uni- « tatem commendare, et charitatem suam, quam « habet ad Ecclesiam Sponsam suam, se quoque in « omnibus membris suis passurum ostendit, quia « nunc in capite sustinuit passionem, hoc est in « proprio corpore, quod assumpsit de Virgine: « Clamat autem se derelictum, qui derelinqui non « poterat, quia multa membrorum suorum ad tan- « tam tribulationem erant ventura, ut a Deo dere- « licita penitus esse viderentur: quorum personam « gestabat ille, qui dicebat: *Qui custodiebat uni- « mam meam, concilium fecerunt in unum, dicentes: « Deus dereliquit eum, persecutini, et comprehen- « dite eum, quia non est qui liberet eum.* » Idem mel- lifluius Doctor sequentem subjungit aliam considera- tionem: « Potest et ita accipi, quod Dominus « previdens aliquos, imo plurimos in corpore suo, « qui ab unitate Ecclesiæ suæ per hereses, sive « per alia criminalia peccata erant discessuri; « illorum personam in se transfigurando clamabat: « Ut quid dereliquisti? Ac si diceret: Quare aliquis « eorum abiit retrorsum, ut pereat ab unitate « corporis mei, qui tanto cruciati mihi sunt uniti? »*

2. — *Ut quid dereliquisti me?* S. Bernardinus alium hujus lamenti tradit sensum, vaticinio multis ante sæculis ab Isaia Propheta facto plane conformem: ait enim¹: « Derelictus est, quia solus onus « sue Passionis portavit, eo quod ipse solus pug- « navit, ex propria gratia, ab omni adjutorio liber « cui gratia sua, tanquam radici meriti, debebat « connecti; unde (Isa., LXIII) Dominus ait: *Torcular « calcavi solus, et de gentibus non est vir tecum:* « nam tota dolorum suorum siebat supportatio in « seipso; quia nulla creatura plene poterat ei com- « pati, sed ipse patientis, et compatientis tenuit in « se actus, atque dolores. »

3. — Advertendum præterea est, quod hoc lamentum alta voce clamando tunc pridem ediderit, posquam tribus horis in cruce pependit. Unde merito quæritur, cur adeo tarde clamaret? Nun- quid crucifixores clavis acutis manus, et pedes perforando, aliaque tot tormenta infligendo, acutissi- mis illum doloribus jamdudum cruciabant. Respondeo, verum quidem hoc esse; attamen, ut suo loco probavimus, dolores interni Christo peccato- res fuerunt tormentis corporalibus. Ac proinde potius ex horum vehementia lamentatus fuit. Vi-

¹ S. BERN., t. I, s. 55, a. 1 Prince.